

Облік і оподаткування

УДК 657.6:657.42

Матюха Микола Миколайович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київський національний університет технологій та дизайну

Matiukha Mykola

Candidate of Economics Sciences,

Associate Professor of the Department of Finance and Business Consulting

Kyiv National University of Technologies and Design

Полежаєва Тетяна Сергіївна

магістрантка кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київського національного університету технологій та дизайну

Poliezhhaieva Tetiana

Master's Student of the Department of Finance and Business Consulting

Kyiv National University of Technologies and Design

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

IMPROVING THE METHODOLOGY OF FIXED ASSETS

ACCOUNTING AT INDUSTRIAL ENTERPRISES

Анотація. Для забезпечення ефективної й тривалої діяльності необхідно надавати керівництву достовірну інформацію про стан основних засобів, високу якість якої може бути забезпечено бухгалтерським обліком. Надання достовірної інформації про етапи руху основних засобів на підприємстві та постійний контроль за їх ефективною експлуатацією має величезне значення в оперативній організації обліку суб'єкта господарювання. Перед керівництвом

підприємства в умовах нестачі інвестиційних ресурсів однією з важливих проблем постає раціональне управління його майном, а саме основних засобів як головної частини матеріально-технічної бази організації. Вирішити виявлену проблему можна за рахунок формування правдивої інформації щодо рівня забезпеченості та ефективної експлуатації найбільшого елемента активів – основних засобів при здійсненні оперативного обліку й достовірного проведення аудиту. Нормативно-правове регулювання ведення бухгалтерського обліку основних засобів містить в собі достатньо велику кількість законодавчих актів, на відміну від міжнародної практики. Облік певних груп основних засобів регулюється рядом національних законодавчих документів, що відображають високий рівень контролю й деталізації ведення обліку. Поряд із цим існує невідповідність і неточність в такій кількості документів, що ускладнює діяльність підприємства та прийняття управлінських рішень. Необхідно провести трансформацію та модифікацію методичного забезпечення обліку основних засобів, зокрема в податковому й бухгалтерському вимірах на державному, та на рівні підприємства. Удосконалити організацію обліку основних засобів можна за рахунок класифікації цих активів за видами експлуатації та веденням їх в обліку на запропонованих аналітичних рахунках за такою ознакою - внесенням змін до структури первинних і внутрішніх документів та фінансової звітності. Здійснення цього підвищить рівень системи контролю й автоматизації. Наукова новизна дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці рекомендацій з удосконалення організаційно-методичних положень бухгалтерського обліку щодо основних засобів підприємств.

Ключові слова: *методика обліку, основні засоби, ремонт, консервація, відновлення.*

Summary. *To ensure effective and long-term activity, it is necessary to provide management with reliable information about the state of fixed assets, the high quality of which can be ensured by accounting. Providing reliable information about the stages of existence of fixed assets at the enterprise and constant control over their effective operation is of great importance in the operational organization of accounting of a business entity. In the face of a lack of investment resources, one of the important problems faced by the management of the enterprise is the rational management of its property, namely fixed assets as the main part of the material and technical base of the organization. It is possible to solve the identified problem due to the formation of true information on the economic entity regarding the level of security and effective operation of the largest element of assets - fixed assets when performing operational accounting and reliable audit. Normative and legal regulation of accounting of fixed assets contains a sufficiently large number of legislative acts, in contrast to international practice. Accounting for certain groups of fixed assets is carried out by a number of national legislative documents, which reflects a high level of control and detail of accounting. Along with this, there is inconsistency and inaccuracy in such a large number of documents, which complicates the operation of the enterprise and the adoption of management decisions. It is necessary to carry out a transformation and modification of the methodical maintenance of the accounting of fixed assets, in particular in tax and accounting dimensions at the state and enterprise level. The organization of accounting for fixed assets can be improved due to the classification of these assets by types of exploitation and their accounting on the proposed analytical accounts according to this feature, making changes to the structure of primary and internal documents and financial reporting. Doing so will increase the level of control and automation. The scientific novelty of the study consists in the theoretical substantiation and development of*

recommendations for improving the organizational and methodological provisions of accounting for the fixed assets of enterprises.

Key words: *методика обліку, основні засоби, ремонт, консервація, відновлення.*

Постановка проблеми. Під впливом глобалізаційних процесів здійснюється гармонізація щодо міжнародної практики шляхом внесення змін до національних нормативно-правових документів, що робить вітчизняне законодавство недосконалим. Виникнення невідповідностей та розбіжностей в законодавчих актах вимагає вирішення такого завдання на підприємстві, як провадження удосконалення обліку, зокрема основних засобів як головної складової активів, для реалізації ефективного ведення діяльності й максимізації величини прибутку та забезпечення достовірною інформацією різних груп користувачів.

Вдосконалення класифікації основних засобів як спроби ефективного управління ними та їх обліку є важливим для підвищення контролю експлуатації важливого елементу матеріально-технічної бази підприємства, тривалого провадження діяльності й підвищення рівня конкурентоспроможності. Дослідження класифікації цього об'єкта обліку дало змогу встановити розмаїття ознак розподілу на певні компоненти групи основних засобів, які, загалом, спрямовуються на задоволення потреб бухгалтерського обліку й податкового законодавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В рамках нашого дослідження відокремимо найбільш значимі публікації українських вчених в даному питанні.

Так, А.П. Грінько [1] пропонує розмежовувати стратегічну складову активів відповідно до характеру обслуговування окремих видів діяльності, а Т.П. Мац [2] шляхом розподілу за видами діяльності зробила спробу

удосконалити класифікацію головного компонента матеріально-технічної бази організації.

З метою надання достовірної інформації щодо технічного стану основних засобів, їх місцезнаходження та можливостей ефективної експлуатації такого об'єкту обліку для здійснення успішної діяльності М.М. Матієшин [3] пропонує удосконалення у аспекті відображення процесу використання вагової складової матеріально-технічної бази підприємства.

Мета статті полягає у пропозиції щодо удосконалення обліку основних засобів на промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Таким чином, вважаємо, що необхідно здійснити розмежування основних засобів за такою класифікаційною ознакою (рис. 1).

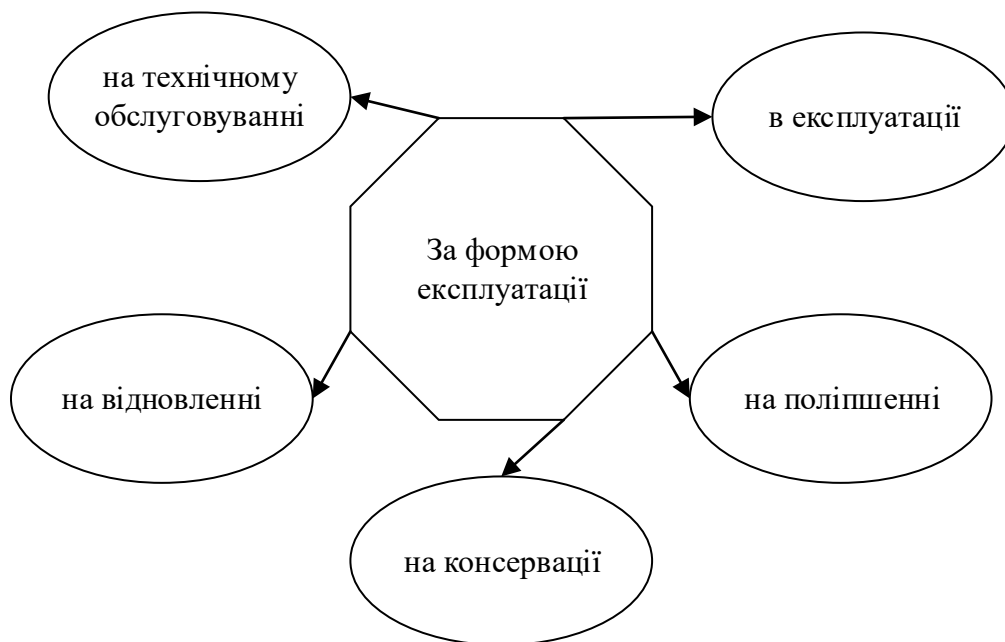

Рис. 1. Класифікація основних засобів за формою експлуатації

Джерело: авторська розробка

Розподіл за такою ознакою є досить актуальним, оскільки це дозволяє здійснити контроль за наявністю та технічним станом таких об'єктів обліку, розробити відповідні шляхи до їх ефективного та

раціонального використання, що може призвести до збільшення величини результатів діяльності в умовах нестачі інвестицій. У відповідності до вище запропонованої класифікаційної ознаки необхідно удосконалити аналітичний облік основних засобів.

Пропонується до синтетичного рахунку 10 «Основні засоби», зокрема до субрахунків 104 «Машини і обладнання», 105 «Транспортні засоби» та 106 «Інструменти, прилади та інвентар» як найвагоміших складових основних засобів, що найчастіше використовуються при обліку на суб'єктах господарювання всіх форм і розмірів, ввести аналітичні рахунки у розрізі форм їх використання, що подано у табл. 1.

Таблиця 1

Типові проведення обліку основних засобів

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція бухгалтерських рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Введено в експлуатацію обладнання (верстат)	104121	152
2	Передано обладнання (верстат) з експлуатації на:		
2.1	технічне обслуговування	104111	104121
2.2	відновлення	104131	104121
2.3	поліпшення	104141	104121
3	Передано обладнання (верстат) з технічного обслуговування на консервацію	104151	104111
4	Розконсервація обладнання (верстату)	104111	104151
5	Введено в експлуатацію обладнання (верстату) після технічного обслуговування	104121	104111

Джерело: авторська розробка

Таким чином, удосконалення існуючої розглянутої науково та законодавчо обґрунтованої класифікації шляхом доповнення даною ознакою є необхідним для провадження ефективного й оперативного обліку, а також для здійснення моніторингу за рухом, станом та наявністю таких активів. З використанням запропонованих аналітичних рахунків сформовано типові проведення обліку основних засобів, які наведені у табл. 2.

Фрагмент робочого плану рахунків обліку основних засобів

Третього порядку		Четвертого порядку		П'ятого порядку
код	назва	код	назва	код
1041	за формою експлуатації	10411	технічне обслуговування	104111-104119 за об'єктами
		10412	в експлуатації	104121-104129 за об'єктами
		10413	на відновленні	104131-104139 за об'єктами
		10414	на поліпшенні	104141-104149 за об'єктами
		10415	на консервації	104151-104159 за об'єктами
1051	за формою експлуатації	10511	технічне обслуговування	105111-105119 за об'єктами
		10512	в експлуатації	105121-105129 за об'єктами
		10513	на відновленні	105131-105139 за об'єктами
		10514	на поліпшенні	105141-105149 за об'єктами
		10515	на консервації	105151-105159 за об'єктами
1061	за формою експлуатації	10611	технічне обслуговування	106111-106119 за об'єктами
		10612	в експлуатації	106121-106129 за об'єктами
		10613	на відновленні	106131-106139 за об'єктами
		10614	на поліпшенні	106141-106149 за об'єктами
		10615	на консервації	106151-106159 за об'єктами

Джерело: авторська розробка

Запропонована структура рахунку 10 «Основні засоби» дасть змогу акумулювати в повній мірі інформацію щодо витрат, які виникають під час використання таких активів, та буде виступати інформаційним підґрунтям для оцінювання доцільності подальшого їх використання у розрізі понесення витрат на здійснення ремонту та поліпшення технічних характеристик таких об'єктів обліку. З огляду на сутність запропонованої класифікаційної ознаки, в документальному оформленні необхідно здійснити зміни, зазначивши дату введення в експлуатацію та виведення з неї у разі зміни її форми в Акті внутрішнього переміщення основних засобів. Поряд із цим для формування в повній мірі інформаційних потоків за видами експлуатації основних засобів необхідно на суб'єктах господарювання запровадити ведення реєстру аналітичного обліку – Відомість обліку за формами експлуатації основних засобів.

Для підвищення рівня автоматизації та зниження рівня витрат ручної праці обліку основних засобів на підприємстві можна запропонувати вести

оформлення та заповнення удосконалених документів за допомогою використання пакету програмних продуктів – Microsoft Office, зокрема використання таких програм, як Excel і Word, що підвищує упорядкованість та оперативність в обліковому процесі головної складової активів [4-6]. Також дані з запропонованих програм є повністю сумісними з будь-якими бухгалтерськими програмами, які працюють в операційній системі Windows [7-8].

Підсумковим етапом будь якого облікового процесу на підприємстві є складання звітності, яка стає джерелом для проведення аналізу й узагальнення результатів діяльності, роботи кадрів. В результаті цього стає можливим розробка заходів для усунення виявлених помилок з метою мінімізації витрат і збільшення величини прибутку.

На основі даних звітності й первинних документів відбувається аудиторська перевірка. З огляду на вище досліджені типові порушення в обліку основних засобів, сформована звітність може містити помилки, що в свою чергу, призводить до викривлення аудиторського висновку. Так, під час здійснення аудиту наявності основних засобів повинен фактично бути присутній аудитор, але більшість з них при складанні інвентаризаційного опису за основу беруть результати інвентаризації підприємства, а не здійснення самої фактичної перевірки. Поряд із цим на багатьох суб'єктах господарювання безвідповідально й недбало здійснюється інвентаризація, за рахунок чого дані підприємства стають застарілими й неточними.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень. Також при проведенні фактичної наявності основних засобів аудитором стає можливим виявлення помилок щодо відображення руху головної складової матеріально-технічної бази підприємства в обліку. З урахуванням виявлених порушень під час аудиторського процесу, зокрема систематизації та аналізу результатів інвентаризації, на підсумковому етапі складається висновок аудиторської перевірки.

Проте на суб'єктах господарювання результати фактичної наявності основних засобів не знаходять свого відображення у фінансовій звітності, що є великим недоліком, який слід усунути. Отже, у Примітках до річної фінансової звітності необхідно сформулювати окремий розділ, за яким будуть відображатися результати інвентаризації, обов'язкової за Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Внесення такої зміни до фінансової звітності дасть змогу провести комплексний аналіз ефективної експлуатації основних засобів, мінімізувати обсяги витрат часу майбутніх перевірок та аудиту.

Література

1. Грінько А.П. *Методологія та організація бухгалтерського обліку відтворення основного капіталу*: дис. док. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2015. 439 с.
2. Мац Т.П. *Облік і аудит основних засобів на сільськогосподарських підприємствах*: дис. канд. екон. наук: 08.00.09. Київ, 2012. 293 с.
3. Матієшин М.М. *Обліково-аналітичне забезпечення процесу експлуатації основних засобів будівельних підприємств*: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09. Івано-Франківськ, 2015. 352 с.
4. Кравченко О. В., Селезньова О. В. Стан розвитку обліку та контролю основних засобів на вітчизняних підприємствах та напрями їх удосконалення. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2022. № 2. С. 9–16.
5. Рагуліна Ю. С., Щолокова В. С., Польова Т. В. Окремі аспекти методики обліку основних засобів підприємства. *Агросвіт*. 2019. № 22. С. 98–103.
6. Бондаренко О., Матвєєва О., Руденко Л. Організація і методологія проведення аудиту основних засобів та шляхи його вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. № 24.

7. Васильків М., Чубай В. Аудит операцій з основними засобами: методика, чинники, які потрібно враховувати, помилки та порушення, що виявляються. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 288–296.
8. Гамова О. В., Козачок І. А., Матюхіна С. О. Удосконалення аудиту стану та руху основних засобів на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 62–71.

References

1. Hrinko A.P. Metodolohiia ta orhanizatsiia bukhhalterskoho obliku vidtvorennia osnovnoho kapitalu: dys. dok. ekon. nauk: 08.00.09. Kharkiv, 2015. 439 s.
2. Mats T.P. Oblik i audyt osnovnykh zasobiv na silskohospodarskykh pidpriemstvakh: dys. kand. ekon. nauk: 08.00.09. Kyiv, 2012. 293 s.
3. Matiieshyn M.M. Oblikovo-analitychne zabezpechennia protsesu ekspluatatsii osnovnykh zasobiv budivelnnykh pidpriemstv: dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.00.09. Ivano-Frankivsk, 2015. 352 s.
4. Kravchenko O. V., Seleznova O. V. Stan rozvytku obliku ta kontroliu osnovnykh zasobiv na vitchyznianskykh pidpriemstvakh ta napriamy yikh udoskonalennia. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia Ekonomika*. 2022. № 2. S. 9–16.
5. Rahulina Yu. S., Shcholokova V. S., Polova T. V. Okremi aspekty metodyky obliku osnovnykh zasobiv pidpriemstva. *Ahrosvit*. 2019. № 22. S. 98–103.
6. Bondarenko O., Matvieieva O., Rudenko L. Orhanizatsiia i metodolohiia provedennia audytu osnovnykh zasobiv ta shliakhy yoho vdoskonalennia. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2021. № 24.
7. Vasylykiv M., Chubai V. Audyt operatsii z osnovnymy zasobamy: metodyka, chynnyky, yaki potribno vrakhovuvaty, pomylyky ta

porushennia, shcho vyivliaiutsia. *Molodyi vchenyi*. 2021. № 4 (92). S. 288–296.

8. Hamova O. V., Kozachok I. A., Matiukhina S. O. Udoskonalennia audyt stanu ta rukhu osnovnykh zasobiv na pidpryiemstvi. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2019. № 4. S. 62–71.